

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 30. srpna 2022 ve věci č. 47358/20 – *C. proti Rumunsku*

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy, který zaručuje právo na respektování soukromého života, jelikož trestní vyšetřování sexuálního obtěžování stěžovatelky na pracovišti trpělo významnými nedostatky a nebyly naplněny pozitivní závazky státu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka pracovala od roku 2014 do října 2017 jako uklízečka v úklidové společnosti poskytující služby na vlakovém nádraží, které patřilo státní železniční společnosti. V listopadu 2017 podala trestní oznámení na vedoucího nádraží C. P., který ji měl po dva roky opakovaně sexuálně obtěžovat a vyžadovat po ní pohlavní styk. Tvrdila, že ji vyhledával a pokoušel se ji svléknout, když ji našel o samotě nebo na odlehlých místech. Když ho odmítla, byl na ni hrubý a odmítl ji poskytnout úklidové prostředky. Následně jí vyčítal, že nedělá svou práci správně. Rovněž zdůrazňoval své nadřazené postavení, což byl důvod, pro který stěžovatelka nenahlásila jeho nevhodné jednání dříve.

Před podáním trestního oznámení stěžovatelka informovala o situaci svého nadřízeného. Následně se v doprovodu dalších dvou zaměstnanců dostavila k vedoucímu oddělení bezpečnosti cestujících a předložila mu nahrávky rozhovorů s C. P. Vedoucí oddělení ji za několik dní pozval do své kanceláře. Tentokrát se jednání účastnil i C. P., který se stěžovatelce během konfrontace omluvil za své chování. Stěžovatelku posléze přiměli vybrat si dovolenou a rozhodnout se, zda bude pracovat na jiném nádraží nebo podá výpověď. Rozhodla se pro druhou variantu. Státní zastupitelství po provedeném šetření případ uzavřelo s tím, že spáchané skutky nesplňovaly podmínky stanovené trestním zákonem pro trestný čin sexuálního obtěžování z důvodu absence ponížení stěžovatelky předmětnými činy. S tímto hodnocením se následně ztotožnily i vnitrostátní soudy.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že reakce vnitrostátních orgánů na ponižující a trapnou situaci, do které ji uvedl C. P., měla negativní důsledky pro její soukromý život, její vztah s kolegy a obecně pro její zdraví.

a) K přijatelnosti

Soud úvodem z úřední povinnosti zkoumal, zda je článek 8 Úmluvy na stížnost použitelný (*Denisov proti Ukrajině*, č. 76639/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. září 2018, § 93). Připomněl, že pojem soukromého života zahrnuje také tělesnou a duševní integritu člověka a další hodnoty jako důstojnost, osobní rozvoj a vztahy s jinými lidmi (*Špadijer proti Černé Hoře*, č. 31549/18, rozsudek ze dne 9. listopadu 2021, § 80 a odkazy tam uvedené). Avšak aby byl článek 8 Úmluvy aplikovatelný, útok musí dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti (tamtéž, § 81 a odkazy tam uvedené). V projednávané věci stěžovatelka pociťovala úzkost v důsledku chování C. P., který jí více než dva roky dával sexuální návrhy, jež byly státním zástupcem vyhodnoceny jako dostatečně závažné, aby odůvodnily zahájení vyšetřování, byť nakonec nebyly shledány trestněprávní povahy. S ohledem na to, že se skutkové okolnosti týkaly její duševní integrity a sexuálního života, a co pro ni bylo v sázce, se dle Soudu na danou situaci článek 8 Úmluvy vztahuje.

b) K odůvodnění

Soud připomněl, že stát má pozitivní závazky spojené s účinným respektováním soukromého života, které mohou zahrnovat přijetí opatření v oblasti vztahů mezi jednotlivci navzájem (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 125–128). Státy mají povinnost uplatňovat přiměřený právní rámec poskytující ochranu před násilnými trestnými činy ze strany soukromých osob, a to i v souvislosti s obtěžováním na pracovišti (*Špadijer proti Černé*

Hoře, cit. výše, § 87 a odkazy tam uvedené). Státy mají v dané oblasti široký prostor pro uvážení (*R. B. proti Maďarsku*, č. 64602/12, rozsudek ze dne 12. dubna 2016, § 81–82). V souvislosti s útoky na fyzickou integritu osoby by ochrana měla být zajištěna účinnými trestněprávními mechanismy [*Remetin proti Chorvatsku* (č. 2), č. 7446/12, rozsudek ze dne 24. července 2014, § 70 *in fine*]. V případě méně závažných činů mezi soukromými osobami, které mohou narušovat duševní integritu, by právní rámec mohl také sestávat z občanskoprávních prostředků schopných poskytnout dostatečnou ochranu (*Špadijer proti Černé Hoře*, cit. výše, § 89 a odkazy tam uvedené).

Soud nejprve konstatoval, že věc se týká systému ochrany před sexuálním obtěžováním na pracovišti (*a contrario A, B a C proti Lotyšsku*, č. 30808/11, rozsudek ze dne 31. března 2016, § 153, kde stěžovatelky výslovně namítaly absenci trestněprávní reakce na jejich sexuální obtěžování). Stěžovatelka nejprve informovala svého nadřízeného, který se obrátil na zaměstnavatele C. P., železniční společnost. Ta je vlastněna státem, a tudíž je za její jednání ve smyslu Úmluvy odpovědný stát (*Libert proti Francii*, č. 588/13, rozsudek ze dne 22. února 2018, § 38–39). Železniční společnost v reakci na obvinění ze sexuálního obtěžování jedním ze svých zaměstnanců podnikla málo opatření. Navzdory existenci interní směrnice, která zakazuje jakékoliv chování narušující důstojnost osoby a nabádá k oznamování takového chování vedení železnice, se vedoucí oddělení bezpečnosti cestujících odmítl věci stěžovatelky zabývat a doporučil jí, aby se obrátila na policii. Nic přitom nenásvědčuje tomu, že by ji nasměroval na někoho jiného, kdo by jí pomohl, nebo že by sám upozornil vedení železnice. Zdá se proto, že nedošlo k žádnému internímu šetření události, což může být samo o sobě v rozporu se článkem 8 Úmluvy. Soud v této souvislosti odkázal na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2006/54/EU ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání, dle které mají státy přijímat preventivní opatření proti sexuálnímu obtěžování.

Soud nicméně připomněl, že stěžovatelka ve své stížnosti především rozporovala postup vnitrostátních orgánů. Vnitrostátní právo přitom kriminalizovalo sexuální obtěžování na pracovišti a rovněž bylo možné podat žalobu na náhradu škody dle občanského zákoníku. Bylo zahájeno trestní vyšetřování a stěžovatelka neměla důvod pochybovat, že bude účinné a dostane se jí náhrady škody. Pokud by bylo účinné, byly by naplněny procesní požadavky článku 8 Úmluvy (*Botoyan proti Arménii*, č. 5766/17, rozsudek ze dne 8. února 2022, § 109 *in fine* a odkazy tam uvedené). S ohledem na uvedené a závěr vnitrostátních orgánů, že stěžovatelka nebyla ponížena jednáním C. P., po ní Soud nemohl požadovat, aby využila jiné prostředky nápravy, jakým je například žaloba k civilnímu soudu, jelikož by pravděpodobně nebyly úspěšné (tamtéž, § 116 a 125). Zkoumal proto, zda stát v průběhu trestního řízení dostatečně chránil právo stěžovatelky na respektování jejího soukromého života, zejména její osobní integrity.

Vyšetřování tvrzeného sexuálního obtěžování stěžovatelky bylo zahájeno bezprostředně po podání trestního oznámení. Státní zastupitelství i soud potvrdily, že C. P. se dopustil činů tvrzených stěžovatelkou, nicméně nebyly naplněny požadavky trestného činu sexuálního obtěžování zejména z důvodu absence ponížení stěžovatelky. Soud zdůraznil, že z posuzovaných rozhodnutí nevyplývá, jak vnitrostátní orgány dospěly ke svému závěru. Zpravidla totiž jen popisovaly předložené důkazy, aniž by vysvětlily své úvahy, řádně odůvodnily svůj postup a použití vnitrostátního práva. Současně neposuzovaly provázanost a věrohodnost důkazů, ani je nezařadily do celkového kontextu případu. Navíc, navzdory skutečnosti, že jedním z důvodů rozhodnutí vnitrostátních orgánů byla údajná absence ponížení či zastrašení oběti, blíže neposoudily a nevyhodnotily důkazy, které naznačovaly, že stěžovatelka někdy působila po setkáních s C. P. nešťastně. Nezabývaly se ani hodnocením vztahu nadřízenosti a podřízenosti nebo výhrůzkami a výroky, které jí C. P. údajně adresoval (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 117).

Soud v této souvislosti poznamenal, že u sexuálního obtěžování platí – podobně jako u domácího násilí – že zdaleka ne všechny případy jsou nahlášený; často se odehrávají v rámci osobních vztahů a za zavřenými dveřmi, což obětem ještě více ztěžuje dokazování (*Opuz proti Turecku*, č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. června 2009, § 132). Soud rovněž poznamenal, že vnitrostátní orgány pochybily,

když nenařídily psychologické vyšetření stěžovatelky ani neověřily, zda existovaly důvody pro to, aby křivě obvinila C. P. Vytkl proto vnitrostátním orgánům, že nepodnikly žádné kroky ke zjištění, jaké důsledky způsobilo stěžovatelce jednání C. P. (*M. G. C. proti Rumunsku*, č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. března 2016, § 70; *I. C. proti Rumunsku*, č. 36934/08, rozsudek ze dne 24. května 2016, § 54).

Soud dále se znepokojením shledal, že rozhodnutí státního zástupce obsahovalo řadu tvrzení, které C. P. učinil o soukromém životě stěžovatelky, aniž by státní zástupce vysvětlil, k jakému účelu sloužila jejich rozsáhlá a detailní reprodukce. Jednalo se přitom o necitlivé a neuctivé výroky, které ji stigmatizovaly (*J. L. proti Itálii*, č. 5671/16, rozsudek ze dne 27. května 2021, § 136). Obdobně Soud vytkl státnímu zástupci, že nijak nevysvětlil, proč došlo bez předchozího varování ke konfrontaci stěžovatelky s C. P. a vedoucím oddělení bezpečnosti cestujících, ani se nezabýval tím, zda ni měla nějaký dopad (*Y. proti Slovinsku*, č. 41107/10, rozsudek ze dne 28. srpna 2015, § 103 a 104). Konstatoval proto, že stát nedodržel svou povinnost ochrany oběti před sekundární viktimizací, jak požaduje zejména Úmluva rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (tzv. Istanbulská úmluva). Nadto po odhalení sexuálního obtěžování byla stěžovatelka nucena opustit zaměstnání a nadále tak pociťovala důsledky sexuálního obtěžování. Soud uzavřel, aniž by se vyjadřoval k vině C. P., že trestní vyšetřování sexuálního obtěžování stěžovatelky na pracovišti vykazovalo tak závažné nedostatky, že došlo k porušení pozitivních povinností státu ve smyslu článku 8 Úmluvy.